

Atskaite par dalību COPA – COGECA un EK darba grupā

Piens un piena produkti

21. – 22. februāris 2019, Briselē

Darba grupā piedalījās LZF eksperte Silvija Dreijere.

Lielākā dienas daļa tika veltīta ilgtspējīgas lauksaimniecības, piensaimniecības stratēģijām dažādās ES dalībvalstīs.

Dalībvalstu viedokļi par videi draudzīgu piensaimniecību

Somija. Ilgtspējīgas lauksaimniecības un klimata pārmaiņas mazinoša darbības stratēģija valstī tika prezentēta (MTK izstrādāta) jau 2018.gadā un tā jau pašlaik ir darbībā. Būtiska lieta ir tā, ka lauksaimniecība un mežsaimniecība tiek skatīta kā vienots kopums un netiek dalīts atsevišķās nozarēs un programmās. Viens no pamatuzdevumiem piena lopkopībai ir - C (oglekļa) neitrāla saimniekošana. Kā viens no akcentiem ir meliorācijas sistēmu ierīkošana, liekā ūdens aizvadīšanai.

Nīderlande. Ilgtspējību skata kopā ar ekonomiku, un kvalitāti ar uzturvērtību. Strādā ar zemniekiem pēc principa: vispirms “burkāns” – zināšanas, saimniecību izvērtēšanas un salīdzināšanas sistēmas, un tikai pēc tam “pātaga”- ierobežojumi un sodi. Lauksaimniecība tiek pozicionēta kā klimatam neitrāla saimniekošana, liekot uzsvāru uz vēja un saules enerģijas izmantošanu, biogāzes ražošanu. Energoefektivitātei saimniecībās tiek uzraudzīts enerģijas patēriņš. Attiecībā uz labturību:

- Antibiotiku lietošana – netiek lietotas humānajā medicīnā būtiskās antibiotikas, veterinārārsti on-line režīmā reģistrē visu antibiotiku lietošanu; ir lepmi par to, ka antibiotiku lietošanu ir izdevies samazināt;
- Mūža ilguma pagarināšana un ražības kāpināšana govīm neiet tik ātri kā bija plānots, jo saimniecību ganāmpulku struktūru būtiski ietekmē fosfora kvotas.
- Labturības ievērošana tiek uzraudzīta daudzas reizes gadā. Dati rāda, ka 93% govju Nīderlandē iet ganos.

Lai veicinātu bioloģiskās daudzveidības ieviešanu, ir izveidoti pilotprojekti.

Francija. Uzsvārs Francijas lauksaimniecībā tiek likts uz zemu “carbon footprint”. Oglekļa emisijas piena lopkopībā ir plānots samazināt par 10%. Bet, ieviešot un runājot par pasākumiem, tomēr tiek atgādināts, ka katrā piena lopkopības saimniecībā Francijā vidēji ir 2 darba vietas, un vēl katra saimniecība netieši dod 2 darba vietas pārstrādes vai servisa nozarēs. Katra saimniecība nosacīti pabaro 2000 cilvēkus. Francijā ir 58 tūkstoši piena lopkopības saimniecību un vidējais govju skaits vienā saimniecībā ir 62 slaucamās govīs. Saistībā ar emisiju samazināšanu saimniecībām būs iespēja izvēlēties pasākumus no visa piedāvāto pasākumu klāsta. Pie patērētājiem jau pašlaik nonāk “klimatam draudzīgs” piens. Valstī grib ieviest oglekļa kredīta sistēmu.

Vācija. Vācijai ir jau izstrādāta klimata stratēģija (izstrādāja DBV). Patērētāji gribētu paaugstinātas labturības prasības dzīvniekiem (piem., aizliegt piesieto turēšanu), bet tikai 16% no patērētājiem būtu gatavi maksāt par šādi iegūtu produkciju veikalā vairāk. Pie patērētājiem kopš 2016.gada nonāk ĢMO brīvs piens un pagājušajā gadā 55% no visa Vācijā saražotā piena bija ĢMO brīvs. Pašreiz ir aktualizējies jautājums par piesietās turēšanas aizliegšanu Vācijā. Bet tas būs ļoti smagi

ieviešams, jo ir ļoti daudz saimniecību Vācijā, kur govīs tiek turētas piesieti. Īpaši Bavārijā, kur praktiski visas govīs ziemas periodā kūtiņš tiek turētas piesieti. Vācijā parādās virziens piena ražošanā – glifosātu brīvs piens. Te ir runa par lopbarības ražošanu dzīvniekiem bez glifosātu lietošanas. Tas pagaidām nav oficiāli formulēts brends, bet virzība uz to ir sākusies. Tas kas ir oficiāli - kvalitātes menedžmenta piens, tas ir ieviests visā Vācijā, ir kvalitatīva piena ražošanas nosacījumu rokasgrāmata, kas saimniecībām ir jāievēro, un 1x trijos gados tas saimniecībās tiek kontrolēts.

Ungārija. Pamatā ir lielās saimniecības. Jau 5 gadus ir ieviesta brīvprātīgā paaugstinātu labturības prasību shēma, par kuras ievērošanu tiek maksāts no LAP. Prasību kopums ietver noteiktu dzīvnieku blīvumu, noteiktas tehnoloģiju prasības (automātisko slaukšanas aparātu noņemšanu, kāju vannas,...), noteiktas prasības arī ēdināšanā.

Spānija. Prezentē projektu, kas tiek realizēts valstī par ilgtspējīgu piena lopkopību, pielāgojoties klimata pārmaiņām (InfoAdapta-Agri). Projekts sevī ietver gan klimata pārmaiņas mazinošo pasākumu izvērtējumu, demo ieviešanu, bet arī izglītojošus pasākumus lauksaimniekiem un konsultantiem, kā arī iespējamo darbību plānu izstrādi praktiskajai saimniekošanai nākotnē. Caur veikalu ķēdēm (piem., LIDL) ienāk pieprasījums pēc ganību piena un arvien vairāk govīs tiek laistas ganībās.

Polija. Prezentē LAP pasākumu paaugstinātu labturības prasību jomā, kas darbojas jau šajā programmēšanas periodā. Ar paaugstinātām labturības prasībām, piemēram, tiek saprasta piena pārraudzības veikšana, jo tauku, olbaltumvielu un urīnvielas rādītāji pienā dod iespēju saimniekiem uzraudzīt govju veselību un ēdināšanu. Ir izveidota arī ketozes uzraudzības programma, kur pārraugi, zootehniķi ņemot piena paraugus var noteikt subklīnisko ketozi un nav speciāli jāņem asins paraugi. Saimniecībām ir iespēja šo paaugstināto labturības prasību sakarā iesaistīties arī govju kāju (nagu) veselības programmā, kas ir īpaši izveidota aplikācija, kur saimnieks var redzēt stāvokli ganāmpulkā, kur datus ievada nagu griezēji vai veterinārārsti. Ir speciāli izstrādātas informatīvās brošūras par dažādu sugu dzīvnieku transportēšanu un 5 pamatlabturības prasībām, kas jānodrošina. Polijā esot viens kooperatīvs, kas iepērk tikai tādu pienu, kas ir no govīm, kuras iet ganībās. Ir speciāla labturības uzlabošanas programma gaļas liellopu turētājiem. Tāpat ir arī veterinārā programma IBR un BVD slimību mazināšanai, kam arī zemnieki brīvprātīgi var pievienoties.

Austrija. Saimniecību skaits Austrijā turpina samazināties, kas nav tā labā tendence, bet tas ar ko Austrija ir īpaša - 100% viss piens ir ĢMO brīvs, bet tieši bioloģiskā piena īpatsvars nav īpaši liels. 68% no visa saražotā piena ir augstkalnos saražotais piens, 16% no visa piena ir tāds, kas ziemošanas periodā tiek iegūts tikai no siena. Piena cena visaugstākā ir par bioloģisko pienu, pēc tam seko augstkalnu piens, piens no siena un viszemākā cena ir konvencionālajam pienam, lai arī tas ir ĢMO brīvs. Kopš 1995.gada Austrija ir virzījies bioekonomisku saimniekošanu piena lopkopībā, tagad šo virzienu papildina ar ilgtspējīgas saimniekošanas nosacījumiem. Valstī ir precīzi definēta reģionālās attīstības politika, kas nosaka prasības dzīvnieku novietņu būvniecībai, SEG emisiju samazināšanai, kūtsmēsļu krātuvju izbūvei kā arī kūtsmēsļu apsaimniekošanai (izklīdēšanai). Valstī ir arī īpaša programma dzīvnieku veselībai un labturībai, kas ietver sevī arī dzīvnieku audzēšanu un turēšanu, par kuru ievērošanu vai izmantošanu ir paredzēts arī atbalsta maksājums. Ir reāls satraukums par iespējamo prasību no 2020.gada atteikties no dzīvnieku piesietās turēšanas un pāriet uz nepiesieto turēšanu ziemā un ganīšanu vasarā. Bet daudzām saimniecībām tas nav reāli iespējams. Lai arī ir sabiedrības spiediens uz piesietās turēšanas aizliegšanu, tai ir arī labās puses - labāka kāju veselība, emisijām draudzīgāks turēšanas veids). Ganāmpulkos vidēji ir 19 slaucamās govīs, bet vienalga darba patēriņa samazināšanai notiek

automatizācija un robotizācija. Tiek realizēts liels datu analīzes projekts "D4 Dairy". Ir īpaša programma teļu veselības uzraudzībai, nodrošināšanai.

Īrija. Skatoties no SEG emisiju skatupunkta, Īrijas piena ražošana ir ar vienu no vislabākajiem (viszemākajiem) rādītājiem, bet vienalga nacionālā līmenī lauksaimniecība ir atbildīga par 30% no nacionālo emisiju apjoma. Salīdzināšanai Latvijas piena ražošana ir 2. lielākais (sliktākais) rādītājs starp ES dalībvalstīm ar augstu emisiju līmeni uz saražotā piena vienību. 90% no LAP pasākumiem ir emisiju un vides jautājumu shēmas. Ir izveidota CARBON NAVIGATOR programma, kas saimniecībām ļauj novērtēt pašreizējo situāciju saimniecībā pret vēlamu attiecībā uz emisijām draudzīgu saimniekošanu. Teagac (konsultāciju dienests) ir attīstības stadijā programma www.smartfarming.ie, kur pašreiz sākotnējā variantā ir iesaistījušās 50 saimniecības, kurām izmantojot ieteikumus vidēji ir izdevies samazināt izdevumus par 7000 eiro gadā un emisijas par 9%.

Kopējā nākotnes ES virzība un ekonomikas attīstība ir jābalsta uz oglekļa neitrālu ražošanu un uz 2050.gada mērķis ir 97-98% ekonomika/ražošana brīva no C. Ļoti ambiciozs un grūti realizējams plāns, bet, laikam cita ceļa nav planētas saglabāšanai. Tā ir skarba realitāte, bet tā ietver sevī visu lauksaimniecību un mežsaimniecību. Tam visam ir nepieciešams laiks un skaidri definētas stratēģijas. Tas viss dalībvalstīm ir jāietver jaunajos KLP dokumentos un 2021.gadā jāspēj katrai dalībvalstij prezentēt. Citas tautsaimniecības nozares savu nevēlēšanos virzīties uz C neitrālu saimniekošanu argumentē ar ekonomisku un biznesa pieeju, ja tā tad arī lauksaimniekiem ir skaidri jāpasa, ka ne visas vides un dabas draugu prasības ievērosim, jo tās bieži ir pretrunā biznesa pieejai vai arī ir skaidri jāpasa sabiedrības līdzmaksājums, finansiāls atbalsts šo prasību ievērošanai. Lauksaimniekiem ir jācīnās par energoefektivitātes pasākumu iekļaušanu lauksaimnieku emisiju mazinājošajos pasākumos, jo saimniecību devums šajā jomā nav mazs, bet to visu vēlas piesavināties enerģētikas nozare.

Atskaiti sagatavoja eksperte

Silvija Dreijere